

Gymnázium Přírodní škola, o.p.s
Profilová práce — třída Mí
Nižší stupeň studia
2017/2018

Matyáš Lukavský

Vývoj zástavby palmovské křižovatky

Vedoucí práce: Štěpán Macháček

Datum odevzdání: 1. března 2018

Obsah

Úvod.....	3
Stručná historie Palmovky.....	4
Významné body.....	4
Cíle.....	5
Postup práce.....	6
Výsledky.....	9
Zdroje.....	15

Poděkování

Jako prvním a nejvíce ze všeho, bych chtěl poděkovat mému vedoucímu práce, Štěpánu Macháčkovi. Nejen, že mě na samotnou práci navedl, ale konzultoval se mnou moji práci vždy, když jsem potřeboval, odkazoval mě na spousty zdrojů, ze kterých jsem při práci čerpal a nikdy se mnou neztratil trpělivost.

Dále bych chtěl poděkovat adminům facebookové stránce Libeňská kronika, kteří mi při práci mnohokrát poradili, z jejichž stránky jsem čerpal, a kteří výstupy mojí práce zveřejnili. A v neposlední řadě všem ochotným knihovníkům a knihovnicím v ústřední knihovně v Praze.

Úvod

„Když jsem se v padesátých letech nastěhoval do Libně, nemohl jsem se nasýtit tou bizarní krásou té periferie“¹

Moje práce se zabývá palmovskou křižovatkou, konkrétněji historií palmovské křižovatky za posledních sto padesát let. Palmovská křižovatka je území, jak jsem se sám přesvědčil, historicky velmi zajímavé.

Na téma mě navedl pan učitel Štěpán Macháček, který je zároveň i vedoucím mé práce, když jsem za ním přišel, že bych chtěl ve své profilové práci sledovat historický vývoj nějakého území. Nabídl mi, že bych se mohl zaměřit právě na palmovskou křižovátku, jelikož už měl tento projekt vymyšlený už nějakou dobu. Jeho nabídku jsem s velkým potěšením přijal, protože přesně odpovídala práci, kterou jsem chtěl dělat.

¹ JUNGSMANN, Jan. *Libeň - zmizelý svět*. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, c2010. ISBN 978-80-85394-79-5.

Stručná historie Palmovky

V roce 1631 zdejší vinici a chmelnici koupil Adam Fridrich. Později ji prodal (přesné datum není známo) novoměstskému konšelu, Matěji Vojtěchu Milerovi z Mildenburka. Po něm se oblasti na čas začalo říkat Milerka, ale po jeho smrti v roce 1686 došlo k dělení majetku mezi dědice. Část pozemků, na kterých se nacházela i usedlost získala jeho dcera Voršila, která byla provdána na Daniela Palma.

Původní název se tedy stahoval k viniční usedlosti. Majitelé se jmenovali již zmínění Daniel Palma a jeho manželka Voršila Palmová, ti drželi viniční usedlost téměř padesát let. Následně usedlost převzali jejich dědicové a vinici se začalo říkat Palmovka.

Velkou roli v historii Palmovky hraje i podnikatel Vojtěch Švarc, který roku 1889 vinici koupil a pozemky rozparceloval, tím získal síť stavebních pozemků, které prodal a velmi tím přispěl k zastavění Palmovky.

Zvykově se tedy Palmovka říkalo křížení dnešních ulic Sokolovská a Zenklova. Avšak v polovině osmdesátých let minulého století došlo ke zrušení vlakové tratě (ze zastávky Praha-Těšnov do zastávky Praha-Libeň dolní nádraží) a na místě, kde trať protínala dnešní ulici Na Žertvách, byla postavena zastávka metra Palmovka. Název křižovatka Palmovka se tedy posunul asi o sto metrů severněji na křížení ulic Zenklova a Na Žertvách.

Významné body ve zkoumaném území

Nová Synagoga, její základní kámen byl položen roku 1846. Během druhé světové války sloužila nacistům jako skladiště zabaveného majetku. Stojí na křížení ulic Na Žertvách a Zenklova.

Nádražní budova, byla postavena roku 1873. V osmdesátých letech minulého století byla zrušena trať a nádraží opuštěno. Stojí jihozápadně od východů ze zastávky metra Palmovka.

Obrázek 1 křižení ulic Na Žertvách, Ronkovy a Vacínovi, 1963

Cíle

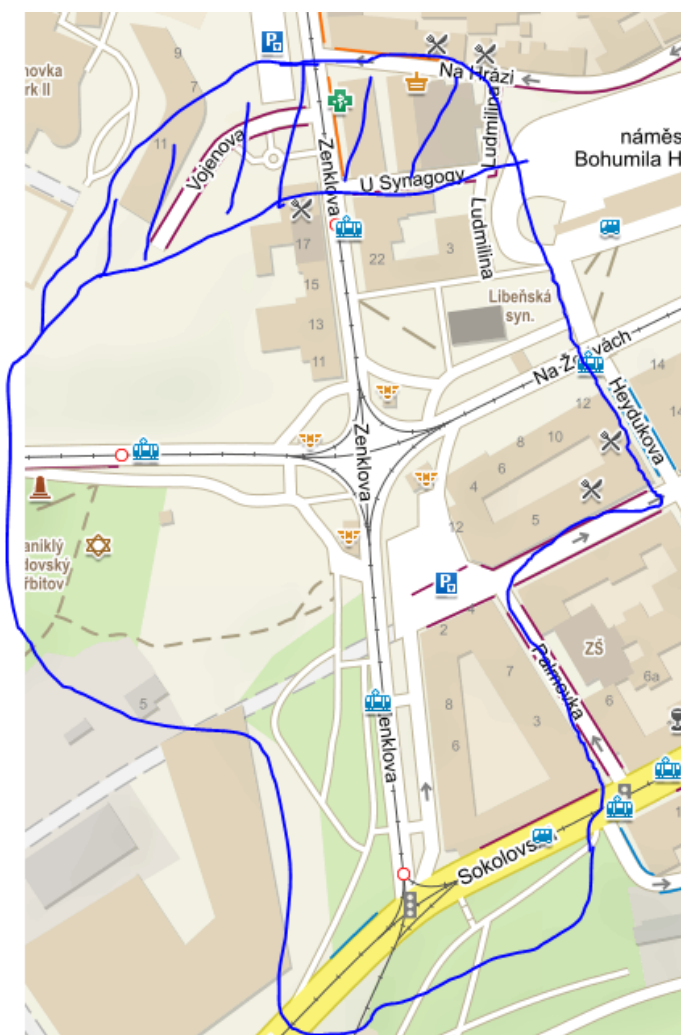
Vytvořit mapu vývoje zástavby na palmovské křižovatce za posledních sto padesát let, kterou následně zveřejnit na facebookové stránce Libeňská kronika.

Shromáždit co nejvíce informací o historii palmovské křižovatky z fotek, knih, maleb a hlavně map

Postup práce

Jako první bylo potřeba definovat, co to vlastně palmovská křižovatka je. Pojem palmovská křižovatka se může vztahovat na ledaco, i historicky se tento pojem velmi měnil. Konzultoval jsem to proto s vedoucím práce a nakonec jsme se na zkoumaném území domluvili.

Jedná se o menší okruh, asi sto padesát metrů od zastávky metra Palmovka na východ a západ a asi dvě stě metrů od metra na jih a sever.

Mapa 1 Území vymezené pro zkoumání, Mapy.cz

Když jsem si vymezil území, přišlo na řadu shromažďování informací. To jsem dělal pomocí tabulek. Tabulky jsem dělal hlavně pomocí map, které se mi podařilo získat. Do těchto tabulek jsem psal popisná čísla všech domů, které byly ve zkoumaném území, a následně jsem se snažil zjistit účel staveb.

Celkem jsem tabulky udělal tři a to k roku 1842, 1920 a 1938.

V tomto případě jsem vycházel hlavně z fotek, které se mi podařilo sehnat. Využíval jsem hlavně městskou knihovnu v Praze, ze které jsem si knížky, které historii Libně zachycují, mohl půjčovat. Nejvíce jsem využil knihu Libeň, zmizelý svět od Jana Jungmanna.

Po dokončení tabulek jsem se zaměřil na tvorbu tří map, jednu ke každému zkoumanému roku. Jedna mapa také zachycuje stáří dnes stojících staveb na palmovské křižovatce.

K tvorbám map, ve kterých zachycuji stav roku 1842, 1920 a 1938 jsem použil dříve vytvořené tabulky, které mi v tomto směru velmi pomohli. K tvorbě mapy zachycující stáří dnes stojících budov už jsem tabulky nepoužíval. K tomu jsem používal fotky a obrisy budov.

Primátorská	
33	
34	
286	
236	
280	
380	
464	
212	
186	
252	
305	
304	
237	Knihtiskárna
265	
255	
59	Obytný dům, v přízemí obchod s obuví a obchod ovocem a zeleninou
486	Obytný dům, v přízemí čistírna šatů, obchod s nábytkem a ozdobami

545	Banka čsl. Legií
-----	------------------

Příklad tabulky z roku 1920, ulice Primátorská (dnešní Zenklova)

Primátorská	
153	
486	
545	Banka čsl. Legií
324	
464	
212	
186	V přízemí obchod s dámským prádlem a cukrárna
252	
305	
304	
33	
255	
265	
340	
34	
1171	Obytný dům, v přízemí Drogerie

Příklad tabulky z roku 1938, také ulice Primátorská

Není překvapivé, že se mi nepodařilo sehnat mnoho informací o tom, k čemu určité domy sloužily. Primátorská byla jedna z místních hlavních tříd, proto na ní bylo daleko více míst, na které jsem se zaměřoval. Fotek ze zájmových období není mnoho, a když už jsou, často na nich není poznat, jaký dům fotka zachycuje. Je zřejmé, že většina staveb sloužila jako obytné domy, každopádně to jsem do tabulek nepsal, chtěl jsem se totiž zaměřit na to, jaký měly domy význam pro okolí.

Výsledky

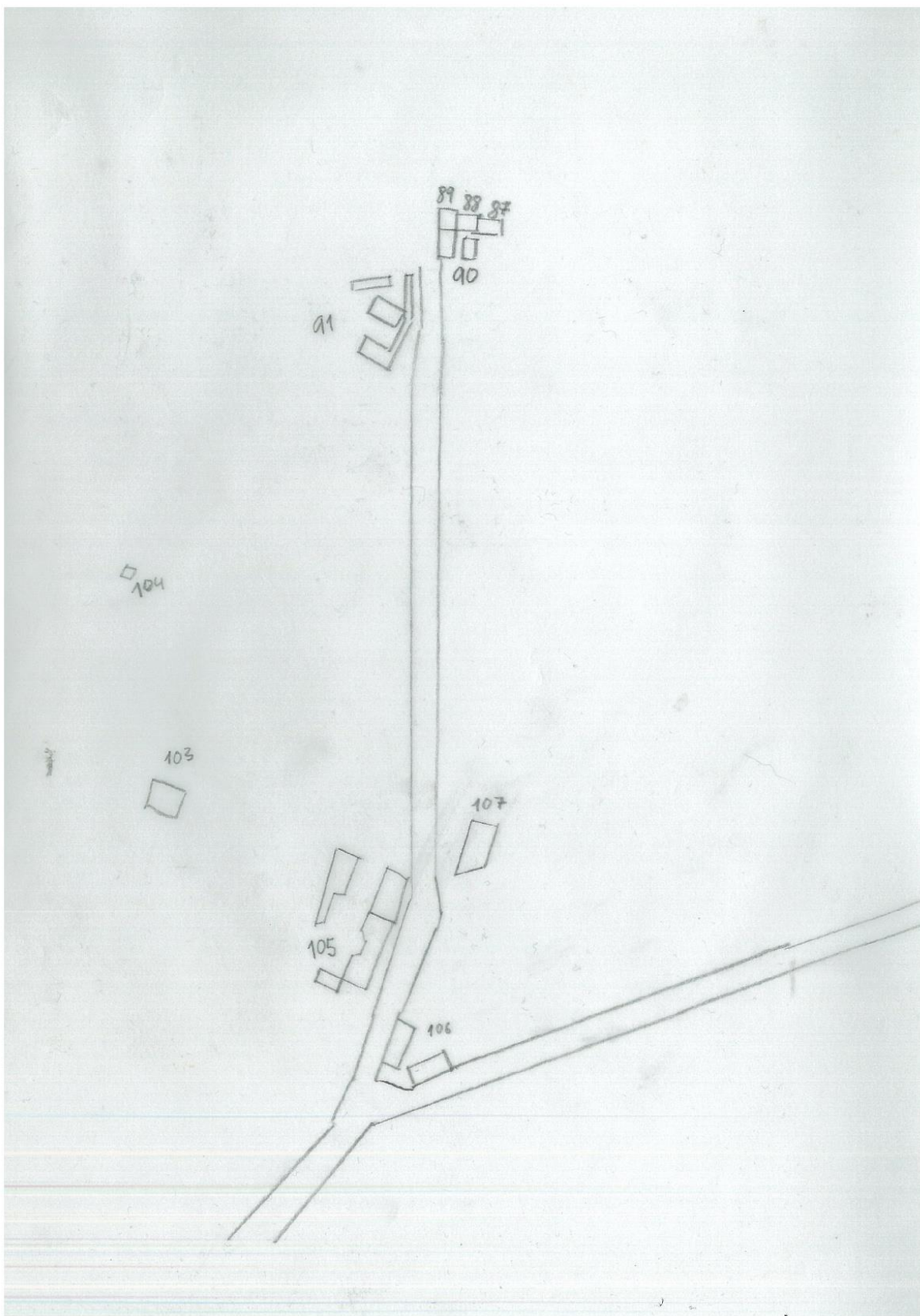
Moje práce pojednávala o vývoji zástavby na palmovské křižovatce. Rozhodl jsem se, že ji budu zkoumat za posledních sto padesát let.

Myslím, že obě moje části, jak ta teoretická část, kde šlo o shromažďování informací, tak ta praktická část, kde šlo o výrobu map, byly úspěšné. Seznámil jsem se s detailní historií křižovatky na Palmovce, dozvěděl se o zajímavých místech a vytvořil jsem tři mapy, ze kterých každá zabírá jinou část palmovské historie.

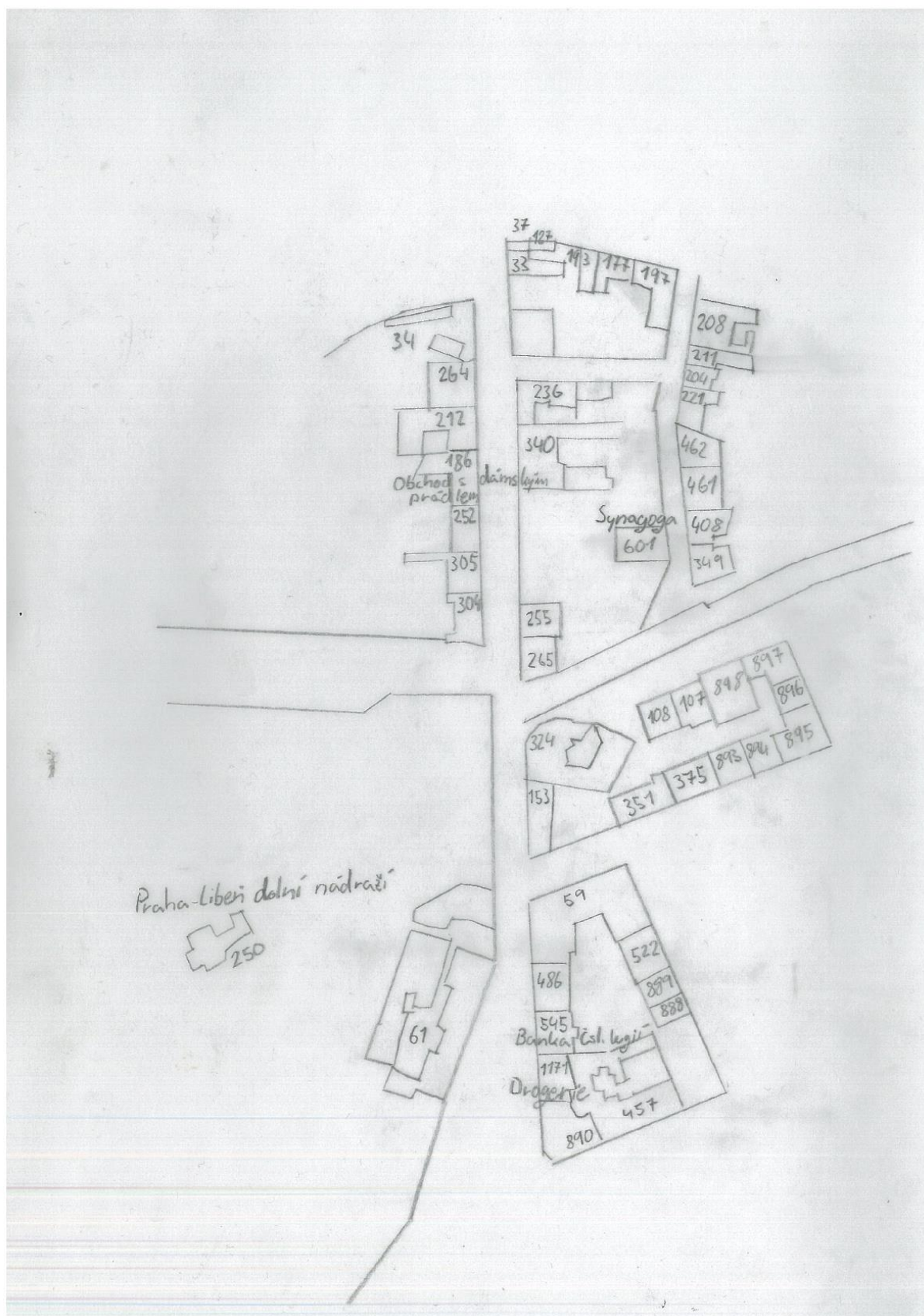
Na první mapě je vidět, že na palmovské křižovatce v roce 1842 bylo jen pár usedlostí. Nejde tedy o žádnou rozvinutou část Prahy. V roce 1920, o téměř osmdesát let později se na palmovské křižovatce rozvíjí uliční síť a vyrůstají první činžovní domy.

O osmnáct let později, v roce 1938 se toho až na pár nových domů moc nezměnilo.

Kvůli výstavbě metra a autobusového nádraží muselo do současnosti mnoho domů zmizet, v bezprostřední blízkosti křižovatky zmizely všechny domy, stejně tak, jako na východní straně Ludmiliny ulice, kde nyní stojí autobusové nádraží. Také usedlost číslo popisné 61 na jih od palmovské křižovatky zmizela.

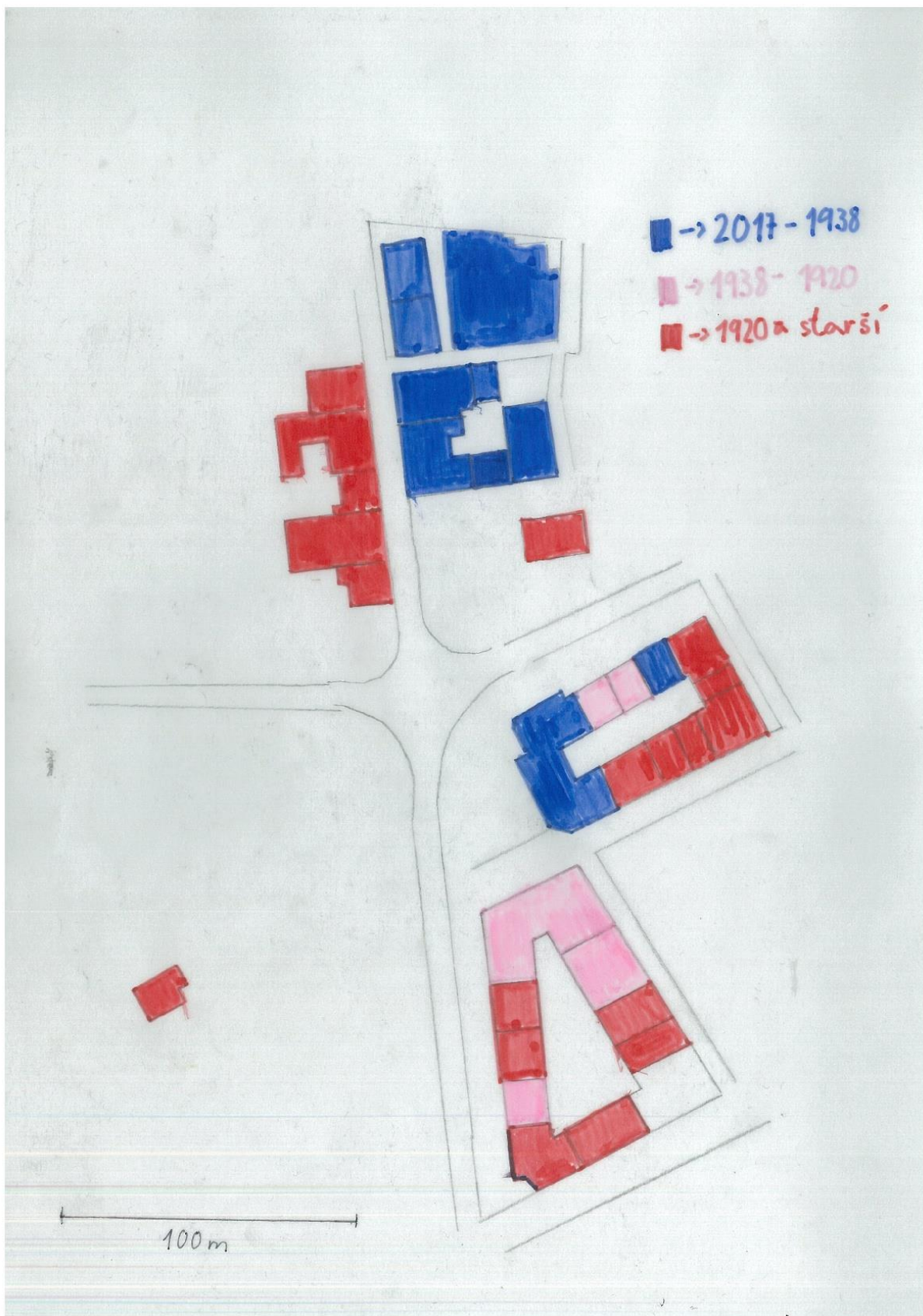
Mapa 2, Stav roku 1842

Mapa 4, Mapa zástavby roku 1938

Mapa 5, současný stav

Mapa 6 Stáří budov na palmové křižovatce

Zdroje

Literatura a webové zdroje

JUNGSMANN, Jan. *Libeň - zmizelý svět*. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, c2010. ISBN 978-80-85394-79-5

Praha-Libeň. [1. vyd.]. Redaktor Eva SEMOTANOVÁ. Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky, 2006. Historický atlas měst České republiky. ISBN 80-7286-077-1.

<http://www.geoportalpraha.cz/cs/clanek/234/dve-prahy#.Wpbq0ujwZPY>

<http://www.dveprahy.cz/>

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Praha-](https://cs.wikipedia.org/wiki/Praha-Libeň)

[Libeň](https://cs.wikipedia.org/wiki/Praha-Libeň)

<https://www.neznamapraha.cz/usedlost-palmovka/>

<http://www.ptejteseknihovny.cz/dotazy/historie-mestske-casti-palmovka-praha>

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Nová_synagoga_\(Libeň\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Nová_synagoga_(Libeň))